

# La història amagada

written by Jaume Gras i Bartrolí | 19 d'abril de 2019

Hi ha una dita de les moltes relacionades amb la memòria que ens diu "som el que recordem. Si perdem la memòria ja no som res". És cert que quan, malauradament, això passa continuem existint però ja som el que els altres recorden de nosaltres. Tothom ho fa, els que ens estimen però també ho poden fer maliciosament aquells als qui fem nosa.

El que és vàlid per a una persona també ho és per a un grup, per a un col·lectiu més ampli, també per a les nacions negades. Quan perdem la nostra memòria –quan ens l'arrabassen– deixem d'existir. Si ens escriuen el que hem fet, la nostra història... ens convertim en molt poca cosa.

En aquesta lluita per la construcció d'una identitat és evident que la resultant d'aquesta manera de ser també estarà condicionada per com ens reconeixem i ens valorem a nosaltres mateixos. Si la capacitat de recollir i elaborar el discurs que hauria de ser propi ens el redacta un altre, estem perduts.

Com experiència pròpia estic convençut que més enllà de la meva memòria personal i de les revelacions familiars, si algú hagués estat remenant i refent el meu àlbum de fotografies des de fa molts anys, de ben segur que la meva personalitat resultaria força alterada. Recordem també, en sentit contrari, la construcció d'un relat memorístic artificial a partir d'imatges i documents ficticis per omplir la memòria dels replicants a l'hora de crear una identitat fictícia en el memorable film *Blade Runner*.

A Catalunya, qui ens ha endreçat la memòria col·lectiva des de fa com a mínim tres segles no hem estat pas els catalans. Si no ha estat així no és degut únicament a la desídia dels nostres intel·lectuals o a la incapacitat manifesta dels

patricis per poder explicar-nos a nosaltres mateixos. Ha estat conseqüència del poder de l'Estat espanyol, primer en nom de la Corona, més tard en nom de l'Espanya amb totes les seves prerrogatives.

Arrabassar la memòria dels vençuts no és un fet extraordinari. Al contrari, és el que fan els vencedors per evitar que en l'ànima dels abatuts pugui revifar novament el seu imaginari, la seva moral i, conseqüentment, la força. La naturalesa repressora dels vencedors és precisament intentar desdibuixar les gestes dels opositors, censurar-les a partir de la repressió, o senzillament de la falsificació, i també d'apropriar-se-les. La resultant de tot plegat cal publicitar-la fins a l'avorriment fins a arribar a crear una mitologia pròpia mitjançant els múltiples mecanismes de poder com són les lleis, la força i sobretot l'educació i la cultura.

No ens hauria d'estranyar doncs que fa poques setmanes, des del cor d'Europa, els franquistes de Vox volguessin treure del sarró de la mitologia espanyolista més tronada la Batalla de les Navas de Tolosa i la de Lepanto per marcar el paquet de la seva supremacia espanyola-castellana. És evident que el que no van matissar, ni dir, és el fet que en ambdós esdeveniments la presència catalana va ser definitiva per aconseguir aquesta "imperial" victòria contra el moro com diuen ells. En ambdós casos, els catalans hi érem no com a "suport individual" en el conjunt de l'Espanya eterna, sinó com a entitat pròpia, amb les institucions ben diferenciades i lògicament independents de la Corona de Castella. El baladrer de l'Schmid ni ho deu saber, ni li cal, perquè tenen la lliçó ben apresada.

Fa pocs dies m'he retrobat accidentalment amb un dels llibres de doctrina espanyolista dels anys 60 que pretenien convèncer de la naturalesa impertorbable i invariable de l'Espanya immortal. El llibre de text corresponia a la mítica i deplorable assignatura *Formación del Espíritu Nacional* (F.E.N), de ben segur enyorada per molts polítics d'aquesta Espanya en blanc i negra. Allò sí que era adoctrinament.

Resseguint l'índex de l'obra orientada cap als estudiants batxillers de 13 anys, intitulada *Cartas a mi hijo*, l'autor del qual era el falangista Gaspar Gómez de la Serna, he pogut fer un fantasmagòric viatge a temps pretèrits i contrastar-ho amb la mirada que probablement se'n té actualment de tal mitologia des de la majoria d'estaments de l'Estat.

Rellegint en diagonal el contingut del panegíric falangista, resulta impactant amb quina capacitat literària es construeix un relat que es formula com a veritat impol·luta per tronades raons ideològiques. L'índex d'aquesta gran pel·lícula que es diu Història d'Espanya encara avui en dia no ens deixa d'incomodar perquè està subjecte a un conjunt de tòpics i "veritats" pètries que conformen un trencaclosques fet a mida. Un trencaclosques ideològic d'acer que contribueix i s'afegeix a l'estaborniment general de la nació ocupada.

El llibre de Gómez de la Serna està estructurat en 24 cartes dirigides a un fill espanyol figurat. Fent una petita tria de l'índex podem rememorar l'aquelarre patriotero d'aquella època: *De dónde viene el nombre de tu Pàtria, Tú, hijo de España, La primera hora de tu Pàtria, La pérdida de España, La empresa de rehacer España, Porque el Cid es héroe nacional, Toda la Cristiandad frente a las Navas, Nueva fundación de España, Unidad y diversidad ...* i encara més, *Amenazan desde dentro de la unidad, La descomposición interna, Falta Gibraltar, Participar en la pàtria.*

*Patria, unidad, i España* són paraules utilitzades de manera tan reiterada que a hores d'ara servrien per elaborar un guió humorístic si no fos perquè la impudícia del poder fa perdre fins i tot la vergonya dels que mantenen ara la mateixa interessada mirada sobre el passat.

El problema però no és únicament saber que aquesta era la doctrina del pensament únic del règim dictatorial, sinó que en ple segle XXI possiblement no trobaríem a ningú del nucli dur de la piràmide de poder que refutés l'essència del missatge.

Més sorprenent resulta encara que des dels cercles acadèmics catalans, també des dels culturals en general i els periodístics, tampoc els incomodi gens el rebuf de tanta literatura camuflada d'història i no s'inquietin ni tinguin la voluntat d'aclarir o contrastar les més que possibles falsedats d'unes fonts de part, interessades i molt probablement manipulades. Per això les furibundes crítiques fetes fa uns quants dies des de les pàgines de la revista *Sapiens* per un grup d'il·lustres historiadors contra els components de l'Institut Nova Història resulten sorprenents i molt decebedores.

És probable que alguna de les aportacions fetes des d'aquest institut que treballa al marge de l'oficialitat puguin ser discutides per la seva manera d'interpretar la mateixa documentació en la qual hom fonamenta veritats que poder ser divergents. És inqüestionable que qualsevol paisatge, conformat per mil i un elements és pot observar de maneres ben diferents. El tòpic també ens diu que el debat pot ser molt constructiu.

Crec que no és just tractar a aquest grup d'estudiosos com si fossin uns forassenyats. Entenc que pugui existir una certa prevenció davant el repte tan agosarat de revisar la veritat de l'Espanya immortal a partir d'una altra mirada. Documentada, està clar, com ho fan des de Nova Història. Des d'una mirada pròpia que ens ajudi a contemplar-nos tal com som i no tal com ho han dit altres. El "pecat" atribuït als investigadors de Nova Història és incloure com a variable dels seus estudis la censura i la manipulació dels textos i de la documentació oficial custodiada en bona part per estructures d'Estat –de debò–, amb segles d'experiència. No és una mala hipòtesi de treball coneixent qui són i com actuen els nostres veïns.

Amb la mà al cor i al cap... algú creu que els capitosts de la Inquisició del segle XVI eren més objectius i neutrals que els que han elaborat la instrucció dels presos polítics catalans?

Amb el que hem contemplat cada dia durant aquests darrers anys (la història del futur) creieu que els plantejaments de Jordi Bilbeny i Nova Història no són prou plausibles i raonats?